

3258

ע.ע.

צדוקול מס. 3/7

מישיבת וועדת העבודה
מיום ד', י"ד בכסלו תשי"ט - 26.11.58
(בשעה 8.30)

נכחו:

- חברי הוועדה: ע. גוברין - היו"ר
 ב. אידלסון
 י. אלמוגי
 ט. ארם
 א. גילנסקה
 י. כץ
 ח. למדן
 ש. פרלשטיין
 מ. קלמר
 י. ריפתיין

מזמנים:

- ש. לורנץ - בעל הצעה לסדר-היום
 ש. רוזנברג - " " " "

- ד. שרי - מנהל המח' ליחסי עבודה
 י. אהרנסון - מפקח עבודה ראשי

- ד. אריאן - מ"מ נציגי שירות המדינה
 א. שרון - מטעם נציגות שירות המדינה

- א. נאמן - החשב הכללי
 א. קצנברג - מטעם משרד האוצר

- ט. גלס - מטעם משרד המשפטים

סדר-היום:

1. הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת לורנץ על "העסקת עובדים בשבתות וחגים לפי היתר של משרד העבודה".
2. חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון) - הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת רוזנברג.

ע.ע.

1. הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת לורנץ על "העסקת עובדים בשבתות וחגים לפי היתר של משרד העבודה"

הי"ד ע. גוברין:

קראתי הנוקד את דברי חבר-הכנסת לורנץ במליאת הכנסת בעת שהביא את הצעתו לסדר-היום, ולא מצאתי בהם תלויות ממשיות, דבריו היו אבסטרקטיים מאוד, אולי משום שלא הספיק לו הזמן שהועמד לרשותו. הזמנתי אותו לישיבה זו על-מנת שיפרט את טענותיו.

כן קיבלנו ממשרד העבודה את פירוט רשימת ההיתרים להעבודה במנוחה השבועית.

ש. לורנץ:

הבעיה שאני מציג היא - ריבוי העבודה בשבת במפעלים שונים, הן לפי היתר מיוחד משר העבודה, והן ללא היתר כזה. במסגרת הזמן שהוקצב לי במליאת הכנסת לא יכולתי להיכנס לפרטים ולהביא חומר עובדתי. אני מקווה שאוכל לעשות זאת כאן.

לפי דברי שר-העבודה במליאת הכנסת בעת שהשיב על הצעתי לסדר-היום, ישנם שני נימוקים להיתר העבודה בשבת: 1. מטעמים בטחוניים; 2. בגלל הצורך ברציפות בעבודה מטעמים טכניים.

איננו טוענים נגד הנימוק הראשון. גם ההלכה קובעת שמותר לעבוד בשבת מטעמים של פיקוח נפש, אולם הייתי מנקש שלא ינצלו את הנימוק הזה למתן היתרים במקרים שאינם קשורים בענייני בטחון ממש.

הייתי מבקש מהוועדה לבדוק את מתן ההיתרים בגלל הנימוק השני - הצורך ברציפות מטעמים טכניים.

ישנו גם נימוק שלישי למתן היתרים לעבודה בשבת, נימוק שהשר לא הזכירו - כאשר הפסקת העבודה בשבת עלולה לגרום לנזק בטמון.

כן ישנם מפעלים רבים המעסיקים עובדים בשבת ללא היתר, ועד עכשיו מבצעי החוק לא השיגו אותם, או השיגו רק חלק קטן מהם. בכל-אופן, ידועים לי הרבה יותר מקרים מהמקרים שהובאו לדיון.

רק הנוקד קיבלתי ממשרד העבודה את רשימת ההיתרים שהוא נתן להעבודה ביום המנוחה השבועית, וסתוך עיון ראשון בה יש לי כמה הערות: אינני מבין מדוע ניתן היתר במקרה של סעיף 12 - כרמל אחוזה טקסי בע"מ, חיפה. ברור שאין כאן נימוק בטחוני או נימוק של רציפות בעבודה מטעמים טכניים. כן אינני מבין את הנימוק למתן היתר בסעיף 24 - תחנת השכעה יעזור.

טוענים שאי-אפשר להפסיק את העבודה במפעלים מסויימים, למשל, מפעלים שיש בהם תנורים בעלי חים גבוה כמו בנתי-חרושת לזכוכית. אני מוכן להביא לכאן דעת מומחים - הן בכתב, ואם יהיה צורך גם כאופן אישי - אשר תוכיח כי אפשר למצוא סידורים למניעת עבודה בשבת גם בנתי-חרושת לזכוכית.

בבית הרבנות הראשית נתקבלה חוות דעת של מומחים מאנגליה, לפיה אפשר להפסיק את העבודה בשבת כבתי-החרושת לזכוכית, וכן נתקבלה רשימה של בתי חרושת לזכוכית באנגליה שמצאו פתרון להפסקת העבודה ביום הראשון. גם בארץ ישנם מומחים הטוענים שע"י ההתקדמות הטכנית שהגענו אליה אפשר להפסיק את העבודה בשבת כבתי-החרושת לזכוכית.

אותו דבר בקשר לבתי החרושת לסוכר. ישנם בארץ שני בתי-חרושת-לסוכר. העובדים בשבת, ועכשיו עומדים להקים בית-חרושת שלישי. הגיעה חוות-דעת של מהנדסים שונים מאנגליה הטוענים שגם בבתי החרושת לסוכר אפשר לפתור את בעיית העבודה בשבת. אני יודע שבקשר לבית החרושת החדש לסוכר עומדים להקים ישנן הצעות קונקרטיות ממומחים מגרמניה - שממנה עומדים להזמין את המכונות - להסדר העבודה באופן שלא יצטרכו לעבוד בשבת. אולי קשור הדבר בהוצאות מיוחדות, אבל ישנה אפשרות לפתור את הבעיה.

לגבי אותם המפעלים שיוכח כי אין אפשרות להפסיק בהם את העבודה בשבת, הייתי מציע להעסיק בהם ביום השבת עובדים לא יהודים. אמנם המושג "שבת-גוי" צורם את האוזן, אולם לחברי ולי צורם את האוזן כאשר אומרים "שבת יידי". באותם המפעלים שמעסיקים בהם גם עובדים לא יהודים אפשר למצוא סידור לפיו היהודים יקבלו את יום המנוחה השבועית בשבת, הנוצרים ביום ראשון והמוסלמים ביום שני.

לגבי אותם המפעלים שאינם מעסיקים לא יהודים, אינני מבין מדוע יש צורך להעסיק בהם בשבת מספר כה גדול של עובדים, למשל, 44 עובדים במפעלי-ערגול ישראלים בחיפה, 340 עובדים ב"דשנים וחמרים חימיים" בחיפה, 162 עובדים בפניניציה ו-106 עובדים בתנוכה מחוז תל-אביב, שר העבודה אמר בכנסת כי משתדלים לצמצם את ההיתרים על למינימום האפשרי, רק להחזקת אותן המכונות שאי-אפשר להפסיק את פעולתן. האם יש צורך במספר כה רב של עובדים להחזקת מכונות אלו?

ר. שרי: המספרים שהבאנו כוללים את העובדים שניתן להם היתר לעבוד במנוחה השבועית, המתחילה ביום שני בשעה 14.00 ומסתיימת ביום ראשון בשעה 7.00.

ש. לורנץ: שמעתי כי נותנים היתרים לעבודה בשבת כאשר הפסקת העבודה עלולה לגרום להפסדים במסורן. קשה לקבוע פתי הפסקה גורמת לנוק, ומתי איננה גורמת לנוק. שמעתי שניתן היתר כזה לבי"ח פלוני שהיה צריך לייצר לשם ייצוא והיה חשש שמא לא יסיימו את הייצור עד להפלגת האניה. אין כל בטחון שבי"ח זה לא יכול היה לסיים את הייצור ע"י עבודה בלילות בכל-אופן, אין כאן הצדקה למתן היתר לעבודה בשבת.

לבסוף, הייתי רוצה לקבל אינפורמציה בקשר לאותם המפעלים העובדים בשבת ללא היתר, כמה מהם הועמדו לדין, איזה ענפים קיבלו, כמה מהם לא הועמדו לדין, ומאיזה סיבה.

ביקרתי לא מזמן באילת ושאלתי את מארגן השיוולים אם הוא מארגן שיוולים גם בשבת. הוא סיפר לי שמארגונים שיוולים בשבת במשך כל השנה, מחוץ ליום הכפורים, הוא אף לא ידע שע"כ הוא מפיר את חוק המדינה, הוא לא ידע שקיים איסור חוקי לעבוד בשבת.

ע.ע.

שירות ומנוחה בשבת היא הפקרות ממש, ולא לשוא טוענות חברות התחבורה הציבוריות שאם מאשרים למתחרים שלהן, למוניות, לעבוד בשבת, יש לאשר זאת גם להן. גם ב-Sight Seeing בתל-אביב יש הפרה גדוה של שמירת השבת.

ר. שרי:
אין חוק הקובע שאסור לבעל מונית לנסוע בשבת.

ש. לורנץ:
שירות המוניות מעסיקה עובדים,

יש צורך ליצור בארץ את האוירה המתאימה מסביב לחוק המנוחה השבועית, ויש להפעיל את החוק על כל העבריינים.

הי"ר ע. גוברין:
אני מצטער על מהלך הישיבה, ואני סבור שלוועדה אין על מה לדון. הוועדה יכולה לדון רק על נושאים שנמסרו לה לדיון, ואני מתפלא על חבר-הכנסת לורנץ שהגיש לנו את ההצעה כפי שהגיש, ללא כל אחיזה.

הכנסת לא מטרה לנו לדון באפשרות של העסקת "שבת גויים". חבר הכנסת לורנץ גם לא העלה את השאלה הזאת מעל במת הכנסת.

חבר-הכנסת לורנץ טען מעל במת הכנסת כי השד הממונה על ביצוע החוק מאפשר להפר אותו, ולא הביא עיבודים למימוש טענותיו. הכנסת מטרה לנו לדון בטענותיו, וגם כאן לא הביא את העובדות.

חבר-הכנסת לורנץ מציע שהוועדה תבדוק אם המוסדות שקיבלו היתר לעבודה בשבת מנימוקים בטחוניים הם באמת מוסדות בטחוניים. הכנסת לא ביקשה מאתנו לבדוק זאת, ואף חבר-הכנסת לורנץ לא ביקש ממנה למסור לנו תפקיד זה.

האם סבור חבר-הכנסת לורנץ שהוועדה יכולה לברר תלונות על יסוד דבריו כי שמע שבי"ח פלוני קיבל היתר לעבודה בשבת כדי לסיים ייצור לשם ייצוא? הוא חייב להביא לנו עובדות והוכחות כי בי"חחר יכול היה לסיים את העבודה גם ללא עבודה בשבת ובכל-זאת קיבל היתר לעבודה בשבת. על טענה כזאת היינו יכולים לדון.

חבר-הכנסת לורנץ ביקש מאתנו שנבקש אינפורמציה ממשרד העבודה. היה זה מתפקידו להביא את האינפורמציה הדרושה כאשר הביא את ההצעה לסדר-היום, ועל-יסוד אינפורמציה זו יכולנו לקיים בירור.

אני חייב לציין שחבר-הכנסת לורנץ ביקש ממני אתמול לדחות את הישיבה מכיון שלא היה לו כל החומר הדרוש. לפי עניות דעתי החומר צריך היה להיות בידיו עוד לפני שהביא את ההצעה לסדר-היום.

אני מוכן שלא להגיע למסקנה שאני קרוב אליה - להודיע לכנסת כי מכיון שבעל-ההצעה לסדר-היום לא הביא לפנינו חומר לביסוס טענותיו, אין לוועדה על מה לדון. אני מוכן לדחות את הדיון, על-מנת שתייה בידי חבר-הכנסת לורנץ האפשרות להביא לנו עובדות ימתי והיכן הופר החוק ע"י שר העבודה, ואז תוכל הוועדה לדון ולהוציא מסקנות.

ב. קלמר:

כאשר חברי מנהל מפעלים מקפזקים את חוק מסויים
מבוצע כהלכה, צריכה הוועדה המתאימה של הכנסת
לברר את העניין, לשמוע דו"ח מנציגי המשרד ולנסות את מסקנותיה טעל במת
הכנסת, משום כך, אני מציע שהוועדה תיכנס לכיריך ענין טתן ההיתרים
לעבודה בשבת - זה היה גם תוכן ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת לורנץ,

ג. ריפתיין:

לפנינו שתי בעיות: 1. ההצעה לסדר-היום של
חבר-הכנסת לורנץ; 2. עצם העניין.

לגבי הצעה חבר-הכנסת לורנץ, אני מציע להחליט,
כי לאחר שהוא לא הביא לפנינו היכרות על כן הממשלה מפירה את החוק,
דוחה הוועדה את תלונותיו.

בהזדמנות זו, לאחר שקיבלנו חימר חלקי ממשרד
העבודה, ומכיון ששאלת מניחת השבת היא שאלה חשובה, אני מציע לבקש
ממשרד העבודה למסור לנו באחת הישיבות הקרובות אינפורמציה בקשר
לביצוע החוק.

ד. אידלסון:

אני הבינתי כי התלונה היא שמשרד העבודה
נוהג ליברליות יתירה בנתינת היתרים לעבודה
בשבת, חבר-הכנסת לורנץ לא הביא היכרות לביסוס תלונתו, הוא השתמש
בחומר שהביא או היום נציגי משרד העבודה, ואינני יודעת מה היה עושה
אילו נציגי משרד העבודה לא היו מכיאים את החומר שהביאו.

אשר להצעת חבר-הכנסת לורנץ להעמיד לא יהודים
באותם המפעלים שיש הכרח לעבוד בהם בשבת, לא בכל המפעלים מעסיקים או
אפשר להעסיק לא יהודים.

ה. אלמוגי:

לדעתי, חבר-הכנסת לורנץ ערבב אינסטיטוציה
פרלמנטרית אחת בשניה. אם נראה לחבר-כנסת
שהפרו את החוק ב-2-3 מקרים, שואלים על כך קודם את השר בשאלתה,
ואם תשובתו איננה מספקת ולחבר-הכנסת יש חומר עובדתי מספיק להוכחת
טענתו, מעלים את העניין כהצעה לסדר-היום, על-מנת שהוועדה המתאימה
תברר אותו. חבר-הכנסת לורנץ לא הכניס שאלתה, כי אם הגיש מיד הצעה
לסדר-היום, וגם אז לא הביא כל חומר עובדתי להוכחת טענותיו.

חברי-הכנסת לורנץ וקלמר מתעלבים מעובדה
פשוטה - שנציגי העובדים מעונינים במניחת העובדים בשבת יותר מנציגי
שומרי השבת, אנו משתדלים כמיטב היכולת למעט עד כמה שאפשר את העבודה
בימי שבת ומועד.
ישנו ניסוק רציני המונע בעלי מפעלים מלהעסיק
עובדים בשבת אולי יותר מאשר החוק - תוספת השכר שעליהם לשלם בעד
עבודה בשבת.

ו. פרלשטיין:

לפעמים מעונינים עובדים לעבוד בשבת דיקא בגלל
התוספת המיוחדת שהם מקבלים, אני יודע שמפעלים
רבים עובדים בשבת ללא היתר, הייתי רוצה לדעת מהי ביקורת משרד העבודה
על אופן ביצוע החוק, לי נראה שאין שום ביקורת, או שהביקורת איננה
מספיקה, מה דינם של מפעלים שאינם רואים צורך לבקש היתר לעבודה בשבת
ובכל-זאת עובדים?

ז. לורנץ:
אני מתפלא על יו"ר הוועדה, על חבר-הכנסת ריפתיין
ואחרים הטוענים כאילו אמרתי בכנסת ששר-העבודה
מפר את החוק.

היו"ר ע. גוברין:

לא אמרתי זאת.

ש. לורנץ:

לא טענתי שהשר מפר את החוק, טענתי:
1. שנותנים היתרים בקלות יתירה.

היו"ר ע. גוברין:

אתה צריך להוכיח זאת.

ש. לורנץ:

2. שהניקורת היא קלה מדי, שמפעלים
רבים עובדים בשבת ללא היתר, ביחס
לשתי טענות אלו הבאתי חומר מספיק כדי שהוועדה תקיים דיון איך
למעט את העבודה בשבת.

אשר לשאלת חברת-הכנסת אידלסון מה
הייתי עושה אילו לא הביאו נציגי משרד העבודה חומר על מתן היתרים
לעבודה בשבת, חברי-כנסת המגוישים הצעות לסדר-היום ושאים לקבל
משרדי הממשלה את כל החומר הדרוש לפני שהם מביאים את הצעתם לכנסת
ואחרי-כן. הבאתי כאן דעת מומחים מארצות-הברית, אנגליה וצרפת
שניקרו כאן וטוענים שאין הכרח לעבוד בשבת בכמה מפעלים שעובדים
בשבת. אמרתי שנוכל גם להזמין מומחים ולברר זאת.

חבר-הכנסת אלמוגי טען כי העבודה שיש
לשלם תוספת מיוחדת בעד עבודה בשבת מספיקה כדי שבעלי המפעלים יעטיקו
בשבת את המספר המינימלי של העובדים הדרושים, אם היינו מסתפקים רק
בזה, לא היה בכלל צורך בחוק.

אשר לטענת חברת הכנסת אידלסון שלא כל
מפעל יכול להעסיק לא יהודים בשבת, עובדה היא שני"חד לנייר בחדרה
מעסיק גם עובדים לא יהודיים ובכל-זאת מועסקים בשבת דוקא עובדים
יהודיים.

טענתי כי ישנם מפעלים העובדים בשבת
ללא היתרים, והבאתי את הדוגמה של Sight Seeing בתל-אביב
ושירות המוניות.

נכון כי ביקשתי מיו"ר הוועדה לדחות
את הדיון על הצעתי, על-מנת שתהיה לי אפשרות להכין עוד חומר עובדתי,
ואני מקבל ברצון את הצעתי לקיים את המשיך הדיון באחת הישיבות
הקרובות, אני מקווה שאקבל יותר חומר, ויותר לי לבקש ממשרד העבודה
להמציא לי את החומר שברשותו.

מ. קלמר:
אני רואה ברשימה שקיבלנו היום מנציגי
משרד העבודה, כי מעבידים בשבת למעלה

מאלף עובדים ב-67 מפעלים. אני מציע שיועדת העבודה תבחר בוועדת-
משנה, שיחד עם נציגי משרד העבודה, תעבור על הרשימה שקיבלנו
ותברר את הסיבות למתן ההיתרים, האם באמת היה הכרח לתת היתרים
למספר כה גדול של מפעלים ולמספר כה גדול של עובדים. ויעדת-המשנה
תעביר את החומר למליאת הוועדה, וזו תוציא את מסקנותיה.

היו"ר ע. גוברין:

יועדת העבודה דנה בנושאים שהכנסת העבירה
אליה לדיון, העובדה שאנחנו הזמנו את חבר-
הכנסת לורנץ לישיבה זו איננה אומרת שהוא יכול להביא לנו לדיון גם
נושאים שהכנסת לא מסרה לנו לדון עליהם, אם יש לחבר-הכנסת לורנץ
הצעות בדבר העסקת לא-יהודים במפעלים שיש הכרח לעבוד בהם בשבת, יציע
זאת מעל במת הכנסת, ואם הכנסת תעביר אלינו את השאלה לדיון, נדון
עליה, וועדת העבודה לא התחמקה אף פעם מדיון בנושא שהכנסת מסרה לה.

אנינו יכול לקבל את הצעת חבר-הכנסת קלמר שהוועדה תערוך ביקורת על כל ההיתרים שניתנו ע"י משרד העבודה, משום שהכנסת לא מסרה לנו תפקיד זה, אין לי התנגדות שמישהו יביא הצעה כזאת לכנסת, כרגע אנו דנים במסגרת ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת לורנץ.

לחבר הכנסת לורנץ היו שתי תלונות: 1. מפעלים עובדים בשבת ללא היתרים, ואני מצטער שהוא לא הביא לנו דשימה של מפעלים כאלה.

ש. לורנץ:

הבאתי שתי דוגמאות.

הי"ר ע. גוברין:

אני מוכן לברר את שתי הדוגמאות.

2. משרד העבודה נותן היתרים בקלות יתירה, וגם בקשר לתלונה זו לא הביא הוכחות.

ש. לורנץ:

הזכרתי את תחנת הדלק ביאזור.

הי"ר ע. גוברין:

נוכל לברר את שתי התלונות הללו של חבר-הכנסת לורנץ, אך לא נוכל לדון ביתר הסוגיות שהוא העלה, כי הכנסת לא נתנה לנו יפוי כוח לדון בהן.

אני מוכן, לפי בקשת חבר-הכנסת לורנץ, לדחות את המשך הדיון לשבוע הבא.

ס. קלמר:

אני יודע כי היתה יועדת שרים מיוחדת למתן היתרים לעבודה בשבת, אולם בזמנו עזב שר-הדתות וועדה זו מפני שההיתרים שניתנו לא היו לשביעות רצונו. אילו ההיתרים היו ניתנים בהסכמת שר הדתות, אפשר היה לסמוך על כך, מאחר שאין הדבר כך, אני מציע למנות וועדת משנה לבחינת ההיתרים שניתנו.

ש. בבה:

אני רוצה לעמוד על הצד הפרוצידורלי של הדיון. הכנסת מסרה לוועדה לדון בהצעתו של חבר-הכנסת לורנץ - לברוק את ענין העסקת עובדים בשבת לפי היתרים ממשרד העבודה, נושא זה כולל את הרשימה שקיבלנו ממשרד העבודה, אך איננו כולל את הנושא שריבר עליו חבר-הכנסת פרלשטיין - מפעלים העובדים בשבת ללא היתר.

נכון שבעל-ההצעה לסדר-היום לא בא לוועדה מצוייד בחומר הדרוש, הוא יחבריו חייבים לבדוק קודם את החומר - הם יכולים להסתייע גם במשרד העבודה - ולהביאו לוועדה, ואז תוכל הוועדה לדון על כך ולהוציא מסקנות. אני מציע לדחות את הדיון עד שבעל ההצעה לסדר-היום ימציא לוועדה את החומר הדרוש לביסוס תלונותיו.

י. ריפתין:

לצערתי, אנינו יכול להסכים להצעת חבר-הכנסת בבה שהוועדה לא תקבל היום מסקנות, כי הדבר עלול להתפרש כאילו קיים ספק אם הממשלה פעלה בהתאם לחוק. הבינותי מדברי חבר-הכנסת לורנץ, שכונתו ליצור רושם נציגור שהממשלה איננה מקפידה על ביצוע החוק הזה, אני חושב שעל יסוד העובדה שלא הוגש לוועדה חומר מספיק לביסוס האשמה זו, צריכה הוועדה לקבוע מסקנה האומרת, כי הוועדה משוכנעת שמשרד העבודה פעל על יסוד החוק.

ללא קשר עם ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת לורנץ, על יסוד האינפורמציה החלקית שקיבלנו, אני מציע לבקש שבאחת הישיבות הקרובות נשמע מנציגי משרד העבודה אינפורמציה מפורטת יותר על אופן ביצוע החוק, אני חושב שזו שאלה כה נכבדה שכל הוועדה צריכה לשמוע את האינפורמציה, ואין להסתפק בוועדת משנה בהצעת חבר-הכנסת קלמר.

היור"ע גוברין:

אני מבין שאין תומכים בהצעת חבר-הכנסת קלמר לבחור בוועדת משנה לנדיקת ההיתרים

שניתנו ע"י משרד העבודה.

אני מצטער שלא אוכל לקבל מסקנות בישיבה

זו, אע"פ שאפשר היה לעשות זאת לפי מהלך הישיבה, אתמול פנה אלי חבר-הכנסת לורנץ בבקשה לדחות את הדיון מפני שלא היה לו החומר המספיק, כדי לא לבטל זמן אמרתי לו שהוא יכול להופיע בפני הוועדה עם החומר החלקי שברשותו, ואם יהיה צורך נדחה את המשך הדיון, אם חבר-הכנסת לורנץ מבקש שוב להיות להגאת החומר, אינני סבור שאנו יכולים לדחות את בקשתו.

ס קלמר:

אני מקבל את הצעת חבר-הכנסת בנה, שאחד-הכנסת לורנץ ואנוכי נבדוק את החומר שקיבלנו ונביא חומר נוסף.

הוחלט לדחות את המשך הדיון לאחת הישיבות הקרובות.

2. חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון) - הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת לורנץ.

ס גלס:

חבר-הכנסת רוזנברג מציע שינוי נוסח ההוראה בחוק שירות המדינה (גימלאות) הדנה בקיצבה של אשת עובד מדינה שנפטר במקרה שבני הזוג נפרדו. הכעיה איננה עקרונית כל-כך, ועד כמה שאני מבין גם לא משפיעה על התקציב.

סעיף 31(ג) לחוק שירות המדינה (גימלאות) אומר: "אדם שנפרד מאשתו פרידה של קבע, דינה לענין חוק זה כדין גרושה, אף אם לא השאיר אחריו אשה אחרת".

סעיף 31(א) אומר: "אדם שנתגרש מאשתו ואגב כך נתחייב בתשלום מזונותיה, על-פי פסק-דין או על-פי הסכם בכתב, רואים את האשה, בענין הזכויות הקשורות במותו לפי חוק זה, כאילו לא נתגרשה ממנו, ובלבד שאם תגיע לה קצבה, היא לא תעלה על סך המזונות שהאדם היה חייב בהם ערב פטירתו".

סעיף 31(ב) אומר: "לענין סעיף-קטן (א) יחולו כללים אלה: 1. היה למטונה יסוד להניח, כי החיוב במזונות או השינוי בשיעורם נקבעו למראין עין - על תובעת הגימלה לפי סעיף זה הראיה, כי החיוב או השינוי הוא כן; 2. חל שינוי ניכר במשכורת הקובעת מאז נקבעה זכות הגרושה לקצבה, ושאי המטונה לשנות את קצבתה לפי חישובים ונימוקים שבית משפט היה רשאי לעשות זאת לגבי מזונותיה, אילולא פטירתו של החייב".

המצב הוא כדלקמן: אם יש חיוב כמזונות, הן על פי פסק-דין והן על פי הסכם בין בני הזוג, זכאית האשה הגרושה לקצבה, אולם התקרה של הקצבה הם המזונות שנקצבו לה על-ידי בית-המשפט או בהסכם, אולם אם חלו תמורות ברמת המשכורות, ושאים להעלות את קצבתה, מפני שמביאים בחשבון כי גם בית-המשפט היה רשאי להעלות את תשלום המזונות עקב התמורות שחלו.

נאמר בחוק שאם עובד המדינה נפרד מאשתו פרידה של קבע, דין האשה כדין גרושה, אולם מעיף זה היה דין אשה כזאת כדין אלמנה. כאן יש משום פחיתת זכויות האשה שנפרדה מבעלה פרידה של קבע, היות והנישואין למעשה הופקעו. העובדה שעובד מדינה כזה משלם מזונות לאשתו - ואם העובדה הזאת ידועה בציבור - יכולה (איננה מוכרחה) לשמש נימוק שהאשה השניה איננה ידועה בציבור כאשתו, אולם זה ענין שבית המשפט צריך לבדוק בכל מקרה ומקרה, וניח שהאשה נפרדה מבעלה פרידה של קבע והיא איננה זכאית למזונות ואין לעובד המדינה אשה הידועה בציבור כאשתו, במקרה כזה אין משלמים קצבה לאף אשה, גם לא לאשה הראשונה, מפני שרואים אותה בגרושה שאין לה זכות למזונות.

חבר-הכנסת דיוזנברג טוען, כי הסונה פרידה של קבע אומץ משיטת ה"ספרציה" הידועה בארצות האנגלו-אמריקאיות, ואיננה מתאימה לשיטה שלנו. הוא מציע לקבוע, כי "אשה שעזבה את בעלה טרצונה - דינה כדין גרושה", כי אשה יכולה להיפרד מבעלה פרידה של קבע שלא כאשמה, בגלל אשמת הבעל.

בעיה זו נדונה בוועדה בקשר לשני חוקים. בחוק שירות קבע בצבא-הגנה-לישראל (נימלאות) (תיקון) קיבלה הוועדה את הנוסח האומר: "חייל שאשתו עזבה אותו טרצונה, דינה לענין חוק זה כדין גרושה, בין שהניח ובין שלא הניח אשה אחרת, ובלבד שנתמלאו אחד מאלה: 1. האשה עזבה את החייל לא יאוחר משנה לפני מותו ולא חזרה אליו לפני מותו ולא הגישה תוך שנה לאחר שעזבה אותו תביעה למזונות לפני בית-המשפט או בית דין מוסמך", ז.א. שהיא השלימה עם המצב; 2. "תביעת האשה למזונות נגמרה על-ידי פסק-דין של בית-משפט או של בית-דין מוסמך או שהחייל והאשה באו לידי הסכם בכתב בדבר המזונות". במקרה כזה המזונות שנקבעו ע"י בית-המשפט או בהסכם משמשים תקרה לקצבה. במקרה שהאשה הגישה תביעה למזונות ובית המשפט דחה את תביעתה מטעמים שהיא היתה אשמה בפירוד - לא תהיה האשה זכאית לכל קצבה.

לעומת זאת נתקבלה בחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון), על פי הסתייגות של חבר-הכנסת קלמר - מלכתחילה נקבע הנוסח שבחוק הראשון - בוסחה האומרת: "נספה אשתו עזבה אותו טרצונה, ונקבע בפסק-דין של בית משפט או של בית-דין מוסמך כי אינה זכאית למזונות מהנספה - דינה לענין חוק זה כדין גרושה". דק במקרה שהאשה הגישה משפט והפסידה, לא תהיה זכאית לקצבה. בכל יתר המקרים היא תהיה זכאית לקצבה אף-על-פי שנפרדה ממנו.

אלמוני: אני מציע שאנו נלמד קודם את החומר ובאחת הישיבות הקרובות נדון על כך ונחליט.

דיפתין: אני מציע לבחוק בוועדת משנה מצומצמת שתעבור על החומר ותברר את הצעת החוק של חבר-הכנסת דיוזנברג.

הי"ר ע. גוברין: אני מציע למנות ועדת משנה, במסגרת עליאת הוועדה, אשר תשמע את דברי חבר-הכנסת דיוזנברג ותרון בהצעת החוק שהוא מציע. אני מבקש מכם להודיע לי את שמות חברי הוועדה שישתתפו בוועדת המשנה.

הוחלט לבחור בוועדת משנה, במסגרת עליאת הוועדה, לדיון בהצעת החוק של חבר-הכנסת דיוזנברג.

הי"ר ע. גוברין: בדיון להודיע כי הישיבה בשבוע הבא תוקדש לדיון בענייני השיכון, ואנלי נטפיק לדון גם בענייני תעסוקה והכשרה מקצועית.